

JEZIČNI RAZVOJ U DJECE S RANIM ŽARIŠNIM MOZGOVNIM OŠTEĆENJEM

MAJA CEPANEC*

Primljeno: prosinac 2003.
Prihvaćeno: ožujak 2004.

Pregledni rad
UDK: 376.36

Jezični razvoj djece s ranim žarišnim mozgovnim oštećenjima je tema o kojoj se, nažalost, još uvijek premalo zna. Ovaj članak daje pregled različitih znanstvenih istraživanja koja su se u posljednjih desetak godina bavila ovom tematikom. Osnovno pitanje koje se proteže jest kolika je zapravo plastičnost dječjeg mozga. Sveukupno gledajući, ova istraživanja pokazuju plastičnost ljudskog živčanog sustava kako na bihevioralnoj, tako i na neurološkoj razini, ali i ograničenja te plastičnosti. Premda su jezična postignuća u djece s ranim mozgovnim oštećenjima uglavnom generalno dobra, većina ove djece ima umjerene do teške početne zastoje. U najranijoj dobi, njihovo razumijevanje i izražavanje lošiji su nego u njihovih vršnjaka, posebice ako se radi o oštećenju lijeve hemisfere. Upravo iz tih razloga važno je tražiti dokaz povezanosti određenog oštećenja i prisutnih simptoma u najranijoj fazi jezičnog razvoja, prije nego se mogao stvoriti "novi mozgovni plan". Premda djeca s mozgovnim oštećenjem s vremenom znatno napreduju, ona vrlo teško sustižu svoje vršnjake, jer se poteškoće u jezičnim sposobnostima svaki put ponovno javljaju kada se ona susretnu s novim jezičnim izazovima. Tako se u školsko doba u te djece očituju problemi fonološke radne memorije, kao i posljedično poteškoće čitanja i pisanja.

Što sve može naš mozak?

Istraživanja jezičnog razvoja djece s ranim mozgovnim oštećenjem pružaju nam mogućnosti da dobijemo odgovore na vrlo važna pitanja koja se odnose na usvajanje jezika i njegove neuralne korelate, a dobiveni odgovori važni su i u otkrivanju mehanizama usvajanja jezika djece urednog jezičnog razvoja.

Jedno od prvih pitanja koje nam se nameće odnosi se na stupanj specijalizacije mozga koji je prisutan u vrlo male djece. Pritom mislimo na stupanj do kojeg se različite funkcije, uslijed mozgovnog oštećenja, mogu reorganizirati, tj. koliko mogu biti "plastične" ako do oštećenja dođe rano u životu. Također se, istražujući jezične sposobnosti djece koja su rano zadobila oštećenje mozga u odnosu na djeca koja nemaju oštećenje, mnogo može naučiti o stupnju do kojeg se jezik može usvojiti ako nisu prisutni optimalni neurološki preduvjeti. Jednako tako, dobiveni podaci nam govore i o načinu na koji različito locirana mozgovna oštećenja različito djeluju na određene jezične sposobnosti, te o

važnosti ostalih varijabla na eventualnu jezičnu izvedbu, kao što je npr. dob u kojoj je došlo do oštećenja (Aram, 1992.).

Slučajevi unilateralnog oštećenja mozga u djetinjstvu su najčešće dijagnosticirani iz jednog od sljedećih razloga:

- Prisutnost hemiplegije ili hemipareze (mišićne slabosti ili paralize jedne strane tijela)
- Neurološki inzult (bilo ishemični ili hemoragični)
- Komplikacije pri porodu koje su navele porodničara da posumnja na intraventrikulamo krvarenje ili neki oblik oštećenja mozga koji je pri takvom porodu mogao nastati.
- Prerano rođena djeca za koju se smatra da su neurorizična

Premda su djeca ovih različitih etiologija nastanka oštećenja često zajedno grupirana u istraživanjima o razvoju djece s oštećenjem mozga, potrebno je napomenuti kako je vrlo moguće i da su razlike u razvojnim posljedicama povezane i s različitim uzorcima neuralnog oštećenja (Bates, Vicari, Trauner, 1999.).

* Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet Sveučilišta u Zagrebu